ଝାରବନ୍ଧର ପ୍ରାଚୀନ ବୌଦ୍ଧଗୁମ୍ଫା : ଶିମୁଳିଖୋଲ

ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ରଶ୍ମିରଞ୍ଜନ ମହାନ୍ତି

ବରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ପଦ୍ମପୁର ଉପଖଣ୍ଡର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଐତିହ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି । ପଦ୍ମପୁର ନିକଟ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପାଦ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧ କି□ରାଜି ମାନ ରହିଛି ତାହା ବହୁ ଐତିହାସିକମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରେ । ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପୃଷ୍ଠରେ ଶ୍ରୀନୃସିହନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ବିରାଜିତ । ପାଇକମାଳର ପବିତ୍ର ପାପତାପ ହାରିଣୀ ପୀଠ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନୃସିଂହନାଥ ଧାମ ସମ୍ପର୍କରେ ମିଳୁଥିବା ଅନେକ ଐତିହାସିକ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରୁ ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅନ୍ୟମ । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧୀନରେ ବଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ବୌଦ୍ଧ ଶମଣମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରାମାଣିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅଦ୍ୟାବଧି ହୋଇନଥିଲେ ମଧ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପାଦ ଦେଶରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଗଡ଼ ମେଲଛାମୁଣ୍ଡା, ନିକଟରେ ଥିବା ଗନିଆପାଲିର ବୌଦ୍ଧକୀ□ ଆଦି ଏହାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ପ୍ରମାଣ ମାତ୍ର । ତେବେ ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ସାଧନାପୀଠ ଭାବେ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନର ପୃଷ୍ଠଭୂମିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହି ସବୁ ଗବେଷଣାର ଆଧାରରେ ଝାରବନ୍ଧ ବ୍ଲକ ସଦର ମହକୁମାଠାରୁ ୨କି:ମି: ଉ□ର-ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ 'ଶିମୁଳିଖୋଲ' ଗୁମ୍ଫାକୁ ଏବଂ ବୌଦ୍ଧ କୀ□ ବୋଲି କେତେକ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ନିରୁପଣ କରାଯାଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହି 'ଶିମୁଳିଖୋଲ' ସମ୍ପର୍କରେ ବହୁ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଲୋକକଥା ମାନ ରହିଛି । ଏସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଫେସର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ ଏକ ଶ୍ଳୋକ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି:

ଶାଲ୍ମଳୀ ଖୋଲ ସଂସ୍ଥିତାଃ
ବୋଧି ସମ୍ପନ୍ନ ସ୍ନାତକାଃ
ବିତରନ୍ତ ମହତ୍ଜ୍ଞାନ
ଶ୍ରମତାଥିବ ତପ୍ତରାଃ ॥

'ଶାଲ୍ମନୀ ଖୋଲ' ବା ଶିମୁଳି ଖୋଲ' ରେ ବୌଦ୍ଧ ଶ୍ରମଣ ବା ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଛାତ୍ରମାନେ ବା ଶିଷ୍ୟମାନେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସେ ସମୟରେ ସ୍ନାତକ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ ଓ ପାଇକମାଳଠାରେ ସେ ସମୟରେ ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବିଶ୍ୱିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆର୍ଯ୍ୟୁବେଦ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧୟନ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ।

ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନ୍ ସାଂ ୬୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଡ଼ିଶା ଭ୍ରମଣ ଅବକାଶ ରେ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ ମଧ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ଓ ସେହି ସମୟରେ ବ□ମାନର ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନକୁ ସେ "ପୋ-ଲୋ-ମୋ-ଲୋ-କି-ଲି" ବା ପରିମଳ ଗିରି ବୋଲି ନାମିତ କରିଥିଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ଭାରତ ଭ୍ରମଣରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନ୍‌ସାଂଙ୍କ ପାଲିଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଏହି ମନ୍ତବ୍ୟ ଆମକୁ ଇତିହାସ ସିଦ୍ଧ ଅ□ଳର ମହାନ କୀ□ ଆଡ଼କୁ ଗବେଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ମନନଶୀଳ କରାଏ । ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବୁଦ୍ଧ ଜୟନ୍ତୀ ବୈଶାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ବେଳେ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ତେଣୁ ଗିରି ବନଭୂମିର ନାମ -ବୌଦ୍ଧ + ସମ୍ବସ୍ୱର = ବାଡ଼ାସମ୍ବର (କଥିତ ନାମ) ବା ପରିମଳଗିରି, ଗନ୍ଧଗିର. ବଂଚ୍ୟଗିରି ବା ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ପାଚୀନ ଦକ୍ଷିଣ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟରେ (ଆଧୁନିକ ଛତିଶଗଡ଼ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପଶ୍ଚିମା□ଳ) ସୋମବଂଶୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା ଶ୍ରୀପୁର ସ୍ଥିତ ମହାଶିବଗୁପ୍ତ ଖୋଦିତ ଶିଳାଲେଖାରୁ ଜଣାଯାଏ । ସେତେବେଳେ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ 'ସରବପୁରୀୟ' ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା ଓ ସେମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଉପାସକ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟରେ ୧୦୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୌଦ୍ଧ ମଠ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୧.୦୦୦ ରୁ ଅଧିକ ବୌଦ୍ଧ ଭିକ୍ଷୁକ ଥିବା ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାଯାଏ । ପୁଣି ବିଶିଷ୍ଟ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ ନାଗାର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ମଠ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଜଣାଯାଏ । ତେଣୁ 'ଶିମୁଳିଖୋଲ' ଗୁମ୍ଫାଟି ବିଳାସପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର ସୀମାନ୍ତ (ସେତେବେଳର କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ) ହୋଇଥିବାରୁ ଓ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପାହାଡ଼ରୁ ମାତ୍ର ୨୦କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେତୁ ଏହିଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ଶ୍ରମଣମାନେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା ଆଦୌ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ନପାରେ । ଉକ୍ତ ଅନୁମାନ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ସେତେବେଳେ ବୌଦ୍ଧ ମଠମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ମଠ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ପରବ□ୀ ସମୟରେ ଏକଶତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବିଳାସପୁରର ରାଜା, ଜମିଦାରମାନେ କଳଚୁରି ମାନଙ୍କ ଭୟରେ କୋଶଳର ବିଭିନ୍ନ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ମାନଙ୍କରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଶିମୁଳିଖୋଲ ଗୁମ୍ଫାଟି ନିର୍ମାଣ କୌଶଳ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସ୍ଥଳୀ ଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଇତିହାସ ମଧ ଆହୁରି ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଇଦିଏ ଯେ ଭୋଜ ନାମକ ଜଣେ ରାଜା ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପର୍ବତରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥିଲେ । ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ଯିବା ପାଇଁ ଶିମୁଳିଖୋଲ ପଥ ହିଁ ଏକ ସୁଗମ ତଥା ନିରାପଦ ପଥ ଥିଲା । ପରବ□ୀ ସମୟରେ ଏହି ଜରାଜୀର୍ଣ୍ଣ ଗୁମ୍ଫାଟି ଆମ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରମୁଖ ସଂଗ୍ରାମୀ ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ସମୟ ଯୋଦ୍ଧା ବୀର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ଯେଉଁ ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହର ସୂତ୍ରପାତ କଲେ ତାହା ଡେବ୍ରିଗଡ଼ ଠାରୁ ଘେଁସ ଏପରିକି ଶିମୁଳିଖୋଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଥିଲା । କାରଣ ସମ୍ବଲପୁର (ଅବିଭକ୍ତ) ସେତେବେଳେ ବୀର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏଙ୍କ ପାଇଁ ତଥା ସିପାହୀମାନଙ୍କର ଚରାଭୁଇଁ ଥିଲା ତେଣୁ ଶିମୁଳି ଖୋଲ ଗୁମ୍ଫାଟି ତାଙ୍କର ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଥିବ ।

ଏହି ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ତଳ ପ୍ରାସାଦ, ଏକ ବିରାଟ ପୋଖରୀ, ବ୍ୟାୟାମ ଶାଳା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ରହିଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତଥା ଏ ଅ□ଳର ବହୁ ପୁରୁଣା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି ଖୋଲର ପ୍ରାଚୀନତାକୁ ନେଇ ଅନେକ କଥା ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥାନ୍ତି ।

ପରବ□ୀ ସମୟରେ ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତ୍ନତ□ ବିଭାଗ ଇତିହାସ ପ୍ରଫେସର ଡଃ ସାଧୁଚରଣ ପଣ୍ଡା (ବ□ମାନ ସଂସ୍କୃତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି) ଏବଂ ଡଃ. ଚି□ରଂଜନ ମିଶ୍ର ଓ ତାଙ୍କର ୮ଜଣ ସହଯୋଗୀ ଛାତ୍ର ଶିମୁଳି ଖୋଲ

ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ବହୁ ଶ୍ରମ କରିଥିଲେ, ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଅଞ୍ଚଳ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପଦ୍ମପୁର ଇତିହାସ ବିଭାଗ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଭୁଲାଲ ଦାଶ ଓ ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି କଲେଜ, ଝାରବନ୍ଧର ମିଳିତ ସହଯୋଗରେ ୫୦ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ଗୁମ୍ଫାର ପ୍ରବେଶ ପଥରେ ଜେନେରେଟର ଆଲୋକ ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଅଧିକ ପଥ ଯିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା ଯଦ୍ୱାରା ଏକ ବହୁ ଆକାଂକ୍ଷିତ ଓ ଅନାଲୋଡ଼ିତ ଦିଗଟି ସେମିତ ଅନ୍ଧକାରର ଅଳନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । ଭାରତୀୟ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗର ସହଯୋଗ ମିଳିଲେ ଏହାର ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲେ ଭିତରର ଗୁଢ଼ ରହସ୍ୟ ପଦାକୁ ଆସି ପାରନ୍ତା । ବାସ୍ତବରେ ଆମେ ଉପନୀତ ହୁଅନ୍ତେ ଯେ ଗୁମ୍ଫାଟି କାହିଁକି ଖୋଳା ଯାଇଥିଲା ।

କାଳକ୍ରମେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିଟି ଏକ ଭଗ୍ନସ୍ତୁପରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ଆଠଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା ଓ ୧୨ଫୁଟ ଚଉଡ଼ା ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁମ୍ଫାର ଦ୍ୱାର ଦେଶଟି ସତେ ଯେପରି ଏକ ଅସୁରର ବିରାଟ ମୁହଁ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ଶକ୍ତ ପାହାଡ଼ର ପଥର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଆବଡ଼ା ଖାବଡ଼ା ରୂପ ତାର ଦାନ୍ତ ସଦୃଶ ମନେହୁଏ । ଗୁମ୍ଫାର ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ଫୁଟ ଉଚ୍ଚର ଏକ ବିଶାଳ ପଥର ପଡ଼ିରହିଛି । ଏହି ପଥରକୁ ବୋଧହୁଏ ଦ୍ୱାର ଦେଶର କବାଟ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟକୁ ୪୦ଫୁଟ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ଯାଇ ହେଉଥିବା ବେଳେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ ଭିତରକୁ ବଙ୍କାଟଙ୍କା ହୋଇଥିବାରୁ ବିନା ଆଲୋକରେ ଯିବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏନାହିଁ । ସମ୍ପ୍ରତି ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଗୁମ୍ଫା ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ବନ୍ୟଯନ୍ତୁ ବାସ କରୁଥିବା ହେତୁ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ କେହି ନିରାପଦ ମଣୁ ନାହାନ୍ତି । ବିଷାକ୍ତ ସର୍ପ, ଭାଲୁ, ବିଲୁଆ, ଆଦି ଅଦ୍ୟାବଧି ତା' ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହୁଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ।

ଲୋକଙ୍କ ମୁଖରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ଯେ ସେହି ଗୁମ୍ଫାରେ ଗଡ଼ଫୁଲଝର ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ ସନ୍ୟାସୀ ବସବାସ କରୁଥିଲେ ଓ ତାମଧ୍ୟରେ ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ ଓ ବିନା ପ୍ରତିବନ୍ଧକରେ ରହୁଥିଲେ । ସଂପ୍ରତି ବହୁ ସାଧୁ ସନ୍ଥ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ଆସି ଅଳ୍ପ କିଛି କାଳ ରହି ପୁଣି ଫେରିଯିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଗୁମ୍ଫାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଶିମୁଳି ଗଛ ଥିବା ହେତୁ ବୋଧହୁଏ ଏହାର ନାମକରଣ 'ଶିମୁଳିଖୋଲ' ରଖାଯାଇଛି । ଅଦ୍ୟାବଧି ସେହି ପାହାଡ଼ରେ ଶିମୁଳି, ମହୁଲ, ଲିମ୍ବ, ବରକୋଳି, ଜାମୁ, କୁରେଇ, ଶାଳ, ପିଆଶାଳ, ଚାର, କେକେଟ, କରଲା ଆଦି ଗଛ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଜନସାଧାରଣ ଅବହେଳା ଓ ଦ୍ରୁତ ଜଙ୍ଗଲ କଟା ଯୋଗୁଁ ପାହାଡ଼ଟି ଲଣ୍ଡା ପାହାଡ଼ରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । କେତେବର୍ଷ ହେବ କେତେକ ଉତ୍ସାହୀ ଯୁବକ ଓ ସଂଗଠନ ସେଠାରେ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି ।

ବେଶ୍ କିଛି ବର୍ଷ ହେବ ୨୦୦୧ ମସିହାରୁ ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାଘ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀରେ ଏକ ମେଳା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ମେଳା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଯଜ୍ଞ ମଣ୍ଡପମାନ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ଶିମୁଳି ଖୋଲିଏନ୍ ଦେବୀଙ୍କ ପୂଜା ଆରାଧନା କରାଯାଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟହ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ, ଯଜ୍ଞ, ପ୍ରବଚନ, ପାଲା, ଭଜନ, ମହିମା ମେଳା, ଭାଗବତ, ପୁରାଣଚର୍ଚ୍ଚା ସାଙ୍ଗକୁ ଦୋକାନ ବଜାର ବସି ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଗମ ହେଉଛି । ଏହି ଶିମୁଳି ଖୋଲର ଆଖୁଆଳରେ କଳାଡଙ୍ଗର, ଲାମେନ ଡଙ୍ଗର, ପିଲାତି ଡଙ୍ଗର, ପରିଁ ଡଙ୍ଗର ହୁଁଙ୍କାରୁ ଡଙ୍ଗର, ଧ୍ୱଜା ଡଙ୍ଗର (ପାହାଡ଼) ଶୋଭା ପାଉଛି । ଏହି ଶିମୁଳି ଖୋଲ ପାହାଡ଼ ପାଖରେ ଝାରବନ୍ଧ, ଦୁଡୁକି ଦାଦର, କପାଟୀ, ସରଗୁଲ, ସୂର୍ଯ୍ୟମଣିପୁର ଆଦି ଗ୍ରାମ ରହିଛି । ଆଦିବାସୀ ଜନଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଞ୍ଝାଲ, ହରିଜନ, ଗଂଡ ଓ ସହଁରା ଜାତିମାନେ ଏଠାରେ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ପାହାଡ଼କୁ ଲାଗି ଅଡ଼ପଣି ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ବେଳେବେଳେ ଏଠାରେ ଭାଲୁ କୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ପଡ଼ୋଶୀ ଛତିଶଗଡ଼ ରାଜ୍ୟର ବସନା ଯିବାକୁ ଏହି ପାହାଡ଼ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରାସ୍ତା ରହିଛି । ଶିମୁଳିଖୋଲ ପାଖରେ ଏକ ନଳକୂପ, ଯଜ୍ଞମଣ୍ଡପ ରହିଛି । ଖୋଲ ଆଡ଼କୁ ଯିବା ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ପାହାଡ଼,ଏକ ଗୋଶାଳା ନିର୍ମାଣ, ଜରା ନିବାସ ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ରହିବା ପାଇଁ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହୋଇ ପାରିଲେ ଏଠାକୁ ବହୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଆସିପାରନ୍ତେ । ଜଳଯୋଗାଣ, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୋକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶିମୁଳି ଖୋଲ ଗୁମ୍ଫାର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ଖନନ ଓ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଆଦି ହୋଇପାରିଲେ ବରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଝାରବନ୍ଧ ବ୍ଲକ ଏକ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସ୍ଥଳୀର ମାନ୍ୟତା ପାଇପାରନ୍ତା । ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ତଥା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏ ଦିଗରେ ବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେଲେ ଏକ ଅବହେଳିତ ତଥା ଧ୍ୱଂସପ୍ରାୟ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିର ସୁରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରନ୍ତା ।
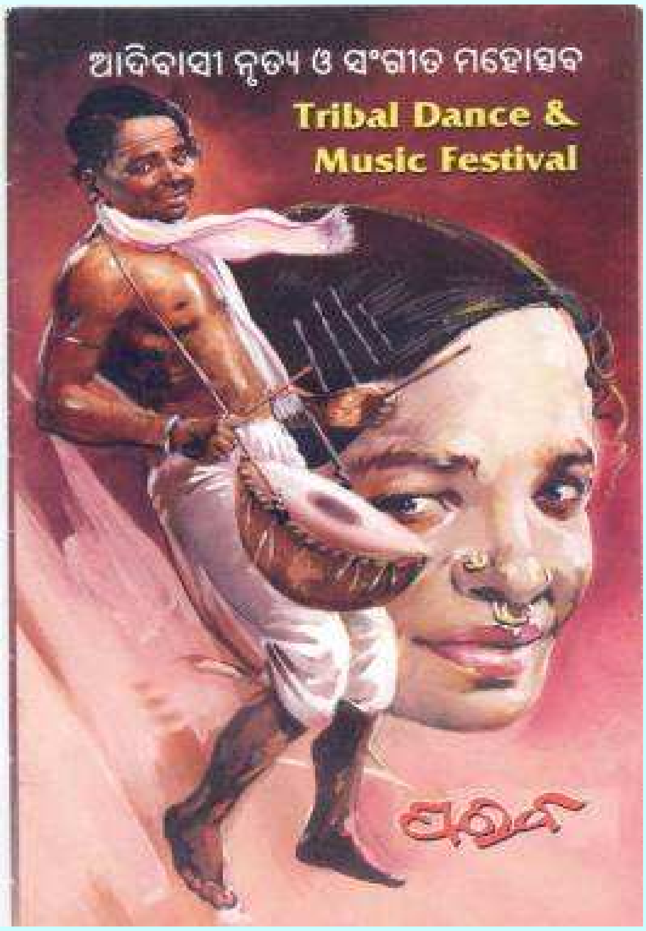
ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି କଲେଜ,
ଝାରବନ୍ଧ, ଜି: ବରଗଡ଼